
METHODS OF ENGLISH-VIETNAMESE TRANSLATION OF HOSPITALITY INDUSTRY TERMINOLOGIES

Hoang Thi Hue

Thanh Hoa University of Culture, Sports and Tourism

Email: hoangthihuei@dvttdt.edu.vn

Received: 13/12/2023

Reviewed: 15/12/2023

Revised: 20/12/2023

Accepted: 26/01/2024

Released: 31/01/2024

The hospitality industry is an industry that provides necessary services to meet the customers' needs of accommodation, meals and entertainment. Terminologies of hospitality industry are used to denote concepts and categories related to hospitality industry. This paper aims to discuss Methods of English-Vietnamese translation of Hospitality Industry terminologies. As a result, it gives us an overview of the translation process as well as the application of positive methods of English-Vietnamese translation of Hospitality Industry terminologies. Research results can be seen as references in dictionary compilation, teaching course of English for Hospitality Industry.

Key words: Terminology; Translation method; English for Hospitality Industry.

1. Giới thiệu

Ngành khách sạn (hospitality industry) là một ngành dịch vụ đa dạng và mang tính toàn cầu, đáp ứng mọi nhu cầu của khách hàng về lưu trú, ăn uống và giải trí. Ngày nay, lĩnh vực khách sạn được coi là một lĩnh vực chuyên môn trong nghiên cứu và đào tạo. Mỗi lĩnh vực chuyên môn hay lĩnh vực khoa học đều chứa đựng những khái niệm và phạm trù riêng. Theo đó, thuật ngữ chính là những từ ngữ biểu thị những khái niệm và phạm trù của lĩnh vực chuyên môn hay lĩnh vực khoa học đó. Thuật ngữ chuyên ngành khách sạn là những từ, ngữ biểu thị khái niệm, phạm trù được tích hợp từ trong hoạt động của lĩnh vực khách sạn. Trong khuôn khổ bài viết, chúng tôi tập trung phân tích và trao đổi về các phương thức chuyển dịch các thuật ngữ tiếng Anh chuyên ngành khách sạn sang tiếng Việt. Vậy việc chuyển dịch các thuật ngữ này cần được ứng dụng các phương thức nào để đạt được kết quả khả quan? Với tư liệu là các thuật ngữ tiếng Anh chuyên ngành khách sạn đã khảo sát từ cuốn *Từ điển Quản trị khách sạn và Du lịch* (2003) [7] và *Từ điển Du lịch Anh - Việt* (Ngành Quản trị Khách sạn Du

lich và cung cấp thực phẩm dịch vụ (2015) [8], chúng tôi đi tìm câu trả lời cho vấn đề nghiên cứu này.

2. Tổng quan nghiên cứu vấn đề

Vấn đề dịch thuật thuật ngữ và các phương thức chuyển dịch thuật ngữ khoa học đã được các học giả trên thế giới cũng như ở Việt Nam nghiên cứu ở nhiều phương diện khác nhau. Cụ thể:

2.1. Tình hình nghiên cứu trên thế giới

Peter Newmark, một học giả người Anh có nhiều công trình nghiên cứu về dịch thuật, trong cuốn sách *A text book of translation* (1995) đã bàn về vấn đề khó khăn cốt lõi thường gặp ở việc dịch thuật các thuật ngữ mới bởi lẽ các thuật ngữ chuyên ngành thường phụ thuộc vào sự biến đổi của ngôn ngữ trong một điều kiện cụ thể và một số thuật ngữ trong văn bản nguồn tương đối không có ngữ cảnh nên chúng chỉ xuất hiện một lần [11].

Trong cuốn sách *The Structure of the Lexicon. Incorporating a Cognitive Approach in the TCM Lexicon, with Applications to Lexicography, Terminology and Translation* xuất bản năm 2012, tác giả Marcel Thelen đã xác định việc dịch thuật thuật ngữ là loại công việc xử lý thuật ngữ được các dịch giả thực hiện nhằm phân tích nghĩa của một thuật ngữ trong ngôn ngữ nguồn và/hoặc ý nghĩa của một thuật ngữ tương đương trong ngôn ngữ đích hoặc phân tích đa ngôn ngữ để so sánh sự tương đương giữa các ngôn ngữ đó [10].

Dịch thuật ngữ chuyên ngành được làm sáng tỏ hơn trong nghiên cứu *Terminology Translation in Chinese Contexts Theory and Practice* xuất bản năm 2021 của nhóm tác giả Saihong Li, William Hope. Cuốn sách này phác thảo những thách thức đương đại về dịch thuật thuật ngữ và quản lý thuật ngữ trong các lĩnh vực chuyên ngành bao gồm luật pháp, nghệ thuật, tôn giáo, y học Trung Quốc và các sản phẩm thực phẩm. Từ đó, các tác giả bàn luận về vấn đề dịch thuật thuật ngữ trong bối cảnh tiếng Trung: Lý thuyết và thực hành nghiên cứu lý thuyết và thực hành dịch thuật ngữ, quản lý thuật ngữ và học thuật trong môi trường đặc biệt của tiếng Trung và khám phá mối quan hệ phức tạp giữa dịch thuật ngữ (cấp độ vi mô) và quản lý thuật ngữ (cấp độ vĩ mô) [12].

Như vậy, với các nghiên cứu trên thế giới về vấn đề dịch thuật ngữ đều xác định những khó khăn về nguồn gốc thuật ngữ (ngôn ngữ nguồn) cũng như nghĩa biểu niệm thuật ngữ dịch (ngôn ngữ đích) gắn với bối cảnh thực tiễn sử dụng thuật ngữ đó.

2.2. Tình hình nghiên cứu trong nước

Tại Việt Nam, các nhà Việt ngữ cũng quan tâm đến vấn đề chuyển dịch thuật ngữ từ khá sớm.

Theo tác giả Vũ Đức Nghiệu (2011), việc nghiên cứu chuyển dịch thuật ngữ góp phần xây dựng và phát triển thuật ngữ tiếng Việt, bởi lẽ “chính thuật ngữ và hệ thuật ngữ được xây dựng như vậy đã đem đến cho từ vựng tiếng Việt một diện mạo mới; diện mạo từ vựng của một ngôn ngữ khoa học” [4; tr. 437].

Với hướng nghiên cứu sâu về thuật ngữ và chuyển dịch thuật ngữ khoa học, tác giả Lê Quang Thiêm (2015) phân tích: “Thuật ngữ dịch phải là dịch cấu trúc, trong đó không chỉ nội dung khái niệm mà còn cả cấu trúc của thuật ngữ được chuyển đổi sang ngôn ngữ đích để

diễn đạt khái niệm đó” [6; tr. 180]. Tác giả cũng chỉ ra rằng sự đối chiếu rất cần thiết để thực hiện tốt chuyển dịch thuật ngữ khoa học. Tuy nhiên, phương diện đối chiếu chuyển dịch thuật ngữ chưa được tập trung nhiều.

Tính đến nay, tại các cơ sở đào tạo và nghiên cứu trong nước đã có nhiều luận án tiến sĩ, luận văn thạc sĩ, đề tài các cấp... thuộc lĩnh vực ngôn ngữ thực hiện nghiên cứu về thuật ngữ và chuyển dịch thuật ngữ khoa học đã bảo vệ và nghiệm thu thành công. Các tác giả của các công trình nghiên cứu này đã phân tích, thảo luận và đề xuất nhiều định hướng trong chuyển dịch chính xác thuật ngữ của mọi lĩnh vực khoa học ...[2], [3], [5].

3. Cách tiếp cận và phương pháp nghiên cứu

Căn cứ vào các tiêu chuẩn về thuật ngữ đã được nghiên cứu và dựa vào các tính chất đặc thù chuyên môn của ngành khách sạn, chúng tôi lựa chọn 562 thuật ngữ tiếng Anh làm cơ sở ngữ liệu khảo sát. Nhóm thuật ngữ này được chúng tôi lựa chọn từ các từ điển, giáo trình chuyên ngành, sách báo, tạp chí tiếng Anh thuộc lĩnh vực khách sạn.

Dịch thuật các thuật ngữ tiếng Anh chuyên ngành khách sạn sang tiếng Việt là vấn đề trọng tâm của bài viết. Nghiên cứu này được thực hiện trên cơ sở phương pháp luận của ngôn ngữ học. Để giải quyết các vấn đề đặt ra của nội dung bài viết, chúng tôi sử dụng các phương pháp nghiên cứu sau đây:

(1) *Phương pháp miêu tả* được sử dụng nhằm miêu tả cấu tạo và ngữ nghĩa của thuật ngữ tiếng Anh chuyên ngành khách sạn.

(2) *Phương pháp thống kê* được sử dụng để tổng hợp các dữ liệu đã khảo sát và lập bảng biểu để minh họa cho các kết quả nghiên cứu nhằm thể hiện rõ nét hơn các đặc trưng cơ bản của thuật ngữ tiếng Anh chuyên ngành khách sạn trên phương diện cấu tạo và ngữ nghĩa.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Các phương thức dịch thuật

Peter Newmark (1995) chỉ ra có 7 phương thức dịch thuật mà một dịch giả chuyên nghiệp có thể dựa vào [11; tr. 26].

4.1.1. Dịch từng từ (*word - by - word translation*)

Với phương thức dịch này, ngôn ngữ đích (*target language*) thường ở ngay dưới từ ngôn ngữ nguồn (*source language*). Trật tự từ ngữ trong ngôn ngữ nguồn được giữ nguyên chính xác nhất có thể. Đồng thời, các từ được dịch từng từ theo nghĩa phổ biến nhất trong mọi ngữ cảnh.

Tiếng Anh (Ngôn ngữ nguồn): I would like to check out right .

Tiếng Việt (Ngôn ngữ đích): Tôi muốn làm thủ tục trả phòng ngay bây giờ.

4.1.2. Dịch chuyển loại từ (*Tranposition translation*)

Đây là phương thức thay thế một loại từ này bằng một loại từ khác mà không làm thay đổi ý nghĩa của thông điệp. Theo đó, một danh từ của ngôn ngữ nguồn có thể được dịch thành một tính từ hoặc một động từ trong ngôn ngữ đích nhưng nó mang ý nghĩa tương tự như ngôn ngữ nguồn.

Tiếng Anh (Ngôn ngữ nguồn): Advance deposit
N N

Tiếng Việt (Ngôn ngữ đích): Tiền đặt cọc
Danh từ Động từ

4.1.3. Dịch trung thực (Faithful translation)

Bản dịch trung thực tái tạo chính xác ý nghĩa ngữ cảnh của bản gốc trong giới hạn cấu trúc ngữ pháp của ngôn ngữ đích. Dịch thuật theo phương thức này chuyển tải các từ ngữ văn hóa và duy trì mức độ sai lệch ít nhất về ngữ pháp và từ vựng so với các chuẩn mực của ngôn ngữ nguồn. Bản dịch gần như trung thành với ý định và hiện thực của ngôn ngữ nguồn.

Tiếng Anh (Ngôn ngữ nguồn): Please confirm my room reservation.

Tiếng Việt (Ngôn ngữ đích): Vui lòng xác nhận việc đặt phòng trước của tôi.

4.1.4. Dịch ngữ nghĩa (Semantic translation)

Bản dịch theo phương thức dịch ngữ nghĩa thiên về giá trị thẩm mỹ của ngôn ngữ nguồn và gần như không dựa vào sự tương đương về văn hóa. Do vậy, bản dịch ngữ nghĩa mang tính linh hoạt.

Tiếng Anh (Ngôn ngữ nguồn): I'm afraid your room isn't ready for you yet.

Tiếng Việt (Ngôn ngữ đích): Phòng của bạn vẫn chưa được chuẩn bị.

4.1.5. Dịch tự do (Free translation)

Bản dịch tự do không bám sát bản gốc mà người dịch chỉ truyền tải ý nghĩa của ngôn ngữ nguồn bằng lời nói của mình. Do bản dịch này tạo ra nội dung không phụ thuộc vào hình thức của bản gốc nên thường được diễn giải dài hơn nhiều so với bản gốc. Văn bản trong ngôn ngữ đích nghe tự nhiên hơn.

Tiếng Anh (Ngôn ngữ nguồn): A same day laundry service is available from Monday to Friday.

Tiếng Việt (Ngôn ngữ đích): Dịch vụ giặt là gửi trả đồ trong ngày chỉ được thực hiện từ thứ hai đến thứ sáu. Cuối tuần, khách sạn không có dịch vụ này.

4.1.6. Dịch thành ngữ (Idiomatic translation)

Bản dịch thành ngữ tạo ra thông điệp của bản gốc nhưng có xu hướng thay đổi các sắc thái ý nghĩa bằng cách sử dụng các cách nói của thành ngữ mà những điều này không tồn tại trong bản gốc.

Tiếng Anh (Ngôn ngữ nguồn): Diamond cuts diamond

Tiếng Việt (Ngôn ngữ đích): Vô quýt dày có móng tay nhọn

4.1.7. Dịch thuật giao tiếp (Communicative translation)

Bản dịch giao tiếp nhằm thể hiện chính xác ý nghĩa ngữ cảnh của nguyên bản theo cách mà cả ngôn ngữ và nội dung đều dễ dàng được người đọc chấp nhận và hiểu được.

Tiếng Anh (Ngôn ngữ nguồn): What is the weather like today?

Tiếng Việt (Ngôn ngữ đích): Hôm nay bạn thế nào?

4.2. Thuật ngữ và thuật ngữ chuyên ngành khách sạn

4.2.1. Thuật ngữ

Theo Sager J.C (1990), định nghĩa thuật ngữ “gắn với sự xác định một khái niệm mà khái niệm này phản ánh một hệ thống mang tính khái niệm hình thành nên nó và phân biệt khái niệm đó với hệ thống” [13; tr. 39]. Còn tác giả Cabre M.T (1992) cho rằng: “Điểm khác

biệt rõ nhất để phân biệt thuật ngữ với từ của ngôn ngữ chung là thuật ngữ được sử dụng để chỉ các khái niệm trong chuyên môn cụ thể” [9; tr. 81].

Kế thừa hướng nghiên cứu của các nhà ngôn ngữ học trên thế giới, khi bàn về định nghĩa thuật ngữ, tác giả Đỗ Hữu Châu (1998) cho rằng: “Thuật ngữ là từ chuyên môn được sử dụng trong phạm vi một ngành khoa học, một nghề nghiệp, hoặc một ngành kỹ thuật nào đó. ... Đặc tính của những từ này là phải cố gắng chỉ có một nghĩa, biểu thị một khái niệm hay chỉ tên một sự vật, một hiện tượng khoa học, kỹ thuật nhất định.” [1; tr. 167].

Có thể nhận thấy, các nhà ngôn ngữ trong và ngoài nước đều có chung định nghĩa về thuật ngữ. Theo đó, xét về mặt hình thức, thuật ngữ là một từ hoặc một cụm từ; xét về mặt nội dung, thuật ngữ biểu đạt khái niệm của ngành khoa học hoặc một lĩnh vực chuyên môn nào đó.

4.2.2. *Thuật ngữ tiếng Anh chuyên ngành khách sạn*

Thuật ngữ tiếng Anh chuyên ngành khách sạn được cấu tạo theo phương thức cấu tạo từ tiếng Anh cơ bản, bao gồm: thuật ngữ là từ đơn, thuật ngữ là từ ghép, thuật ngữ là cụm từ và thuật ngữ là từ viết tắt.

- Thuật ngữ là từ đơn là những thuật ngữ chỉ bao gồm một từ: *tip, reception, tariff...*
- Thuật ngữ là từ ghép là những thuật ngữ bao gồm hai từ có nghĩa trở lên, phần lớn là danh từ ghép: *bellboy, passport, overstay...*
- Thuật ngữ là cụm từ là những thuật ngữ được thành lập bởi sự tổ hợp các từ. Hầu hết chúng đều là cụm danh từ: *walk - in guest, check - in form, guest history file...*
- Thuật ngữ là từ viết tắt là những thuật ngữ được thành lập bằng cách lấy chữ cái đầu của một chuỗi từ bao gồm hai từ trở lên để tạo thành thuật mới: *E.T.A (Expected time of arrival of guest), U.G (Undesired guest), F & B (Food and Beverage)...*

4.3. *Áp dụng một số phương thức trong dịch thuật thuật ngữ tiếng Anh chuyên ngành khách sạn sang tiếng Việt*

Tiếp thu các quan điểm lý thuyết dịch thuật của Peter Newmark [4] cũng như kế thừa các hướng nghiên cứu về thuật ngữ của các học giả trên thế giới và trong nước, chúng tôi thực hiện các nội dung nghiên cứu cụ thể về việc áp dụng các phương thức dịch thuật thuật ngữ tiếng Anh chuyên ngành khách sạn sang tiếng Việt đối với bản dịch tương đương và bản dịch không tương đương.

4.3.1. *Các phương thức dịch thuật trong bản dịch tương đương*

4.3.1.1. *Dịch từng từ (word - by - word translation)*

Đây là một chiến lược liên kết nghĩa của các từ được sử dụng trong thuật ngữ mà không có bất kỳ sự thay đổi nào thường được gọi là dịch từng từ.

Tiếng Anh	Tiếng Việt
Laundry service	Dịch vụ giặt là

(Nguồn: Tổng hợp từ kết quả khảo sát của tác giả)

Trong ví dụ trên, chúng ta thấy thuật ngữ “*laundry service*” được dịch là “*dịch vụ giặt là*”. Xét về mặt cấu tạo, thuật ngữ nguồn bao gồm hai từ là “*laundry*” và “*service*”. Khi được chuyển dịch sang tiếng Việt, từ “*laundry*” có nghĩa là “*giặt là*” và từ “*service*” có nghĩa là “*dịch vụ*”. Như vậy, thuật ngữ tiếng Anh khi dịch sang tiếng Việt vẫn giữ nguyên nghĩa của hai từ này.

Bên cạnh đó, bản dịch (ngôn ngữ đích) thể hiện tính liên kết ý nghĩa của hai từ. Các ví dụ trong bảng 4.3.1.1 sau đây sẽ minh họa cụ thể:

Bảng 4.3.1.1. Dịch thuật thuật ngữ khách sạn Anh - Việt theo phương thức dịch từng từ

Tiếng Anh	Tiếng Việt
Name list	Danh sách tên khách
Registration form	Phiếu đăng ký
Guest stay	Thời gian lưu trú của khách
Extra charge	Chi phí phụ thêm
Shift leader	Trưởng ca

(Nguồn: Tổng hợp từ kết quả khảo sát của tác giả)

4.3.1.2. Dịch chuyển loại từ (*tranposition translation*)

Phương thức dịch chuyển đổi loại từ tạo ra những thay đổi về mặt ngữ pháp khi chuyển dịch ngôn ngữ nguồn sang ngôn ngữ đích. Hầu hết việc các thuật ngữ là từ ghép được áp dụng phương thức này.

Khi sử dụng phương thức dịch thuật này, dịch giả thường phân loại thành hai phương thức. Thứ nhất, phương thức dịch tự động (*automatic translation*) được ứng dụng chủ yếu trong dịch các thuật ngữ ghép ở dạng nhóm danh từ đơn giản, như ví dụ sau đây:

Tiếng Anh		Tiếng Việt	
<u>Registration</u>	<u>form</u>	<u>Mẫu phiếu</u>	<u>đăng ký</u>
<i>N</i>	<i>N</i>	<i>Danh từ</i>	<i>Động từ</i>

(Nguồn: Tổng hợp từ kết quả khảo sát của tác giả)

Phân tích ví dụ trên, chúng ta có thể dễ dàng nhận ra các thuật ngữ tiếng Anh là từ ghép được tạo thành bởi một danh từ - “*registration*” và một danh từ - “*form*”. Sau khi được dịch tự động, bản dịch tiếng Việt đã có sự thay đổi ngữ pháp. Theo đó, danh từ “*registration*” được thay bằng một động từ “*đăng ký*” và ý nghĩa từ vựng cũng như ý nghĩa ngôn ngữ của cả ngôn ngữ nguồn và ngôn ngữ đích đều không khác nhau.

Thứ hai, trường hợp sử dụng phương thức dịch chuyển loại từ có thể tạo ra sự thay đổi về ngữ pháp (thêm dạng từ so sánh với ngôn ngữ nguồn). Phương thức này được áp dụng khi dịch các thuật ngữ ghép không có nghĩa trực tiếp bằng tiếng Việt trong các đơn vị từ vựng của thuật ngữ tiếng Anh. Chúng thường tương đương với một mệnh đề trong tiếng Việt.

Tiếng Anh		Tiếng Việt	
<u>Reserved</u>	<u>room</u>	<u>Phòng</u>	<u>đã được đặt trước</u>
<i>Adj</i>	<i>N</i>	<i>Danh từ</i>	<i>Động từ</i>

(Nguồn: Tổng hợp từ kết quả khảo sát của tác giả)

Thuật ngữ ghép “*reserved room*” bao gồm hai thành phần chính, một tính từ - “*reserved*” và một danh từ - “*room*”. Khi dịch sang tiếng Việt, tính từ “*reserved*” chuyển dạng thành động từ “*đặt trước*”. Tuy nhiên, để làm rõ hơn, người dịch tìm từ vựng tương đương với các mục từ vựng của từ ghép khi giải nghĩa sang tiếng Việt. Và “*reserved*” được dịch là “*đã được đặt trước đó*”. Đây là một phương thức dịch thuật được áp dụng phổ biến trong chuyển dịch các thuật ngữ.

Các thuật ngữ trong bảng 4.3.1.2 là ví dụ minh họa cụ thể cho sự áp dụng phương thức dịch thuật chuyên đổi loại từ.

Bảng 4.3.1.2: Dịch thuật thuật ngữ khách sạn Anh -Việt theo phương thức dịch chuyên đổi loại từ

Tiếng Anh	Tiếng Việt
<u>Front desk</u> Adj N	<u>Bộ phận lễ tân</u> Danh từ danh từ
<u>Departure list</u> N N	<u>Danh sách trả phòng</u> Danh từ danh từ
<u>Arrival time</u> N N	<u>Giờ đến</u> Danh từ Động từ
<u>Registration process</u> N N	<u>Quy trình đăng ký</u> Danh từ Động từ
<u>Under stay</u> Prep N	<u>Thời gian lưu trú ngắn hơn</u> Danh từ tính từ

(Nguồn: Tổng hợp từ kết quả khảo sát của tác giả)

4.3.2. Các phương thức dịch thuật trong bản dịch không tương đương

Để giải quyết vấn đề không tương đương trong dịch thuật, các dịch giả áp dụng các phương thức có tính sáng tạo nghĩa của từ như dịch ngữ nghĩa và dịch tự do. Đây cũng là các phương thức dịch thuật được áp dụng khả quan trong dịch thuật thuật ngữ tiếng Anh chuyên ngành khách sạn.

4.3.2.1. Dịch ngữ nghĩa (Semantic translation)

Khi áp dụng phương thức dịch thuật này, người dịch thường dùng cách diễn giải các từ không liên quan. Khi khái niệm ở ngôn ngữ nguồn hoàn toàn không được từ vựng hóa trong ngôn ngữ đích thì cách diễn giải có thể được sử dụng trong một số ngữ cảnh. Thay vì dùng từ liên quan, cách diễn giải có thể dựa trên việc sửa đổi từ phụ hoặc đơn giản là giải thích ý nghĩa của ngôn ngữ nguồn, đặc biệt nếu mục trong câu hỏi phức tạp về mặt ngữ nghĩa.

Ví dụ:

Tiếng Anh	Tiếng Việt
Skipper	phòng bị khách quyết tiền

(Nguồn: Tổng hợp từ kết quả khảo sát của tác giả)

Trong ví dụ trên, “*skipper*” thường được dịch là “*chỉ huy, điều khiển*”. Tuy nhiên khi từ “*skipper*” chuyển sang thuật ngữ chuyên môn trong lĩnh vực quản lý khách sạn thì lại có nghĩa là “*phòng bị khách quyết tiền*”. Ngữ cảnh này cho thấy có một sự thay đổi lớn khi dịch từ

tiếng Anh sang tiếng Việt. Khi một từ được sử dụng trong ngữ cảnh đặc biệt, nghĩa của nó sẽ khác với trong hội thoại thông thường.

Một số thuật ngữ chuyên ngành khách sạn được dịch sang hai ngôn ngữ tiếng Anh và tiếng Việt bằng cách sử dụng phương thức này. Một số thuật ngữ trong bảng 4.3.2.1 sau đây là các ví dụ minh họa cụ thể:

Bảng 4.3.2.1: Dịch thuật thuật ngữ khách sạn Anh - Việt theo phương thức dịch chuyển ngữ nghĩa

Tiếng Anh	Tiếng Việt
European plan	Giá chỉ bao gồm tiền phòng
No-show	Phòng khách đặt mà không đến cũng không báo hủy
House count	Bảng thống kê khách
in-house guest	Khách đang lưu trú trong khách sạn
Sleeper	Phòng khách đã trả nhưng lễ tân quên

(Nguồn: Tổng hợp từ kết quả khảo sát của tác giả)

4.3.2.2. Dịch tự do (Free translation)

Khi sử dụng phương thức dịch tự do, dịch giả không lệ thuộc vào hình thức nội dung của ngôn ngữ nguồn mà chỉ nhằm chuyển tải nội dung chính của văn bản nguồn sang văn bản đích. Do vậy, người dịch không phụ thuộc vào các yếu tố hình thức của ngôn ngữ gốc mà diễn đạt thông tin một cách tự do. Phương thức dịch này sử dụng nhiều sáng tạo trong ngôn ngữ dịch nhằm tái tạo lại thông điệp của bản gốc. Nghĩa từ vựng chỉ là các căn cứ để phân tích ngữ nghĩa và tìm thông điệp của để chuyển dịch.

Tiếng Anh	Tiếng Việt
Vacant ready	Phòng sẵn sàng bán

(Nguồn: Tổng hợp từ kết quả khảo sát của tác giả)

Từ ví dụ trên, chúng ta nhận thấy thuật ngữ gốc (ngôn ngữ nguồn) gồm có “vacant” - “trống vắng” và “ready” - “sẵn sàng”. Để chuyển tải thông điệp của bản gốc, bản dịch đã có sự sáng tạo thông tin, tuy nhiên sự sáng tạo không tách rời khỏi nội dung chính của ngôn ngữ nguồn. Thuật ngữ “vacant ready” trong lĩnh vực khách sạn nhằm biểu thị tình trạng phòng khách sạn đang vắng khách và có nhu cầu cần được bán. Do vậy, “vacant ready” được dịch thành “phòng sẵn sàng bán” theo phương thức dịch tự do.

Các thuật ngữ trong Bảng 4.3.2.2 sau đây là ví dụ minh họa cụ thể cho việc áp dụng phương thức dịch tự do đối với các bản dịch không tương đương.

Bảng 4.3.2.2: Dịch thuật thuật ngữ khách sạn Anh-Việt theo phương thức dịch tự do

Tiếng Anh	Tiếng Việt
vacant dirty	Phòng chưa dọn
half board	Ăn 2 bữa sáng - trưa (hoặc tối)
full board	Ăn 3 bữa sáng - trưa - tối
rush room	Phòng khách sắp trả nhưng đã xếp cho khách khác
adjoining room	Phòng liền kề đối diện

(Nguồn: Tổng hợp từ kết quả khảo sát của tác giả)

Như vậy, phương thức dịch thuật tự do là phương thức vận dụng sự sáng tạo linh hoạt và phát triển nghĩa của từ trong ngôn ngữ nguồn để chuyển tải thành thông tin chính xác nhất trong ngôn ngữ đích.

5. Thảo luận

Dịch thuật ngữ là một khó khăn rất lớn trong công tác dịch thuật văn bản khoa học bởi mỗi ngành khoa học đều có một hệ thống thuật ngữ riêng nhằm biểu thị các khái niệm chuyên ngành sâu của lĩnh vực khoa học ấy. Có thuật ngữ mang nhiều ý nghĩa khác trong các ngành khoa học (hoặc lĩnh vực chuyên môn) khác nhau. Có thuật ngữ chỉ có mặt trong ngôn ngữ nguồn mà không có trong ngôn ngữ đích và ngược lại. Do vậy, để đảm bảo tốt việc dịch thuật thuật ngữ tiếng Anh chuyên ngành khách sạn sang tiếng Việt, người dịch không chỉ cần có kiến thức tốt về ngôn ngữ mà còn phải am hiểu sâu sắc về lĩnh vực khách sạn. Từ kết quả nghiên cứu trên, chúng ta xác định rõ kiến thức nền tảng trong dịch thuật và dịch thuật thuật ngữ cũng như kiến thức chuyên sâu về thuật ngữ chuyên ngành khách sạn.

Việc xác định các phương thức dịch áp dụng cụ thể trong các bản dịch tương đương từ thuật ngữ tiếng Anh sang tiếng Việt phải được dựa trên sự tương đương cả về hình thức cấu tạo lẫn nội dung của các thuật ngữ. Do vậy, đối với các bản dịch tương đương, dịch giả thường sử dụng các phương thức dịch từng từ và dịch chuyển loại từ nhằm đạt được tính hiệu quả về độ chính xác của của việc chuyển dịch từ ngôn ngữ nguồn (thuật ngữ tiếng Anh chuyên ngành khách sạn) sang ngôn ngữ đích (thuật ngữ tiếng Việt chuyên ngành khách sạn).

Đối với các bản dịch không tương đương, việc làm rõ nội hàm ngữ nghĩa của ngôn ngữ nguồn để chuyển dịch sang ngôn ngữ đích luôn là một khó khăn đối với người dịch. Khi gặp các thuật ngữ dạng này, dịch giả phải vận dụng kiến thức chuyên sâu về lĩnh vực chuyên ngành (khách sạn) và sự linh hoạt về ngôn ngữ để truyền tải được bản thông điệp chính xác nhất từ ngôn ngữ nguồn sang ngôn ngữ đích. Từ đó, việc sử dụng các phương thức dịch ngữ nghĩa và dịch tự do để áp dụng cho các bản dịch không tương đương được coi là sự áp dụng hiệu quả nhất.

6. Kết luận

Dịch thuật là một quá trình chuyển dịch nội dung và ý nghĩa của ngôn ngữ nguồn nhằm chuyển tải thông tin chính xác nhất có thể sang ngôn ngữ đích, đảm bảo nghĩa của ngôn ngữ nguồn và ngôn ngữ đích được hiểu giống nhau. Dịch thuật thuật ngữ của một chuyên ngành khoa học (hoặc một lĩnh vực chuyên môn) cũng là hoạt động thiết thực đóng góp cho sự phát triển ngôn ngữ và nghiên cứu khoa học cho ngành khoa học (lĩnh vực chuyên môn) ấy. Bài viết đã tập trung đánh giá, phân tích và xác định các phương thức dịch thuật cụ thể áp dụng trong dịch thuật thuật ngữ tiếng Anh chuyên ngành khách sạn sang tiếng Việt nhằm đạt được tính hiệu quả cao nhất trong dịch thuật thuật ngữ khoa học. Hy vọng, kết quả nghiên cứu trên là nguồn thông tin hữu ích cho các nghiên cứu chuyên sâu về thuật ngữ và đối chiếu thuật ngữ; đồng thời góp phần làm tư liệu phục vụ giảng dạy ngôn ngữ và biên soạn từ điển song ngữ.

Tài liệu tham khảo**Tài liệu tiếng Việt**

- [1]. Đỗ Hữu Châu (1998), *Cơ sở ngữ nghĩa khoa học từ vựng*, NXB Giáo dục, H.
- [2]. Nguyễn Đức Đạo (2018), *Đối chiếu thuật ngữ báo chí Anh - Việt và chuyển dịch thuật ngữ báo chí tiếng Anh sang tiếng Việt*, Luận án Tiến sĩ Ngôn ngữ học, Học viện Khoa học xã hội - Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam, H.
- [3]. Nguyễn Thị Việt Nga (2009), *Bước đầu nghiên cứu đối chiếu chuyển dịch hệ thuật ngữ du lịch Anh - Việt*, Luận văn Thạc sĩ Ngôn ngữ học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn - Đại học Quốc gia Hà Nội, H.
- [4]. Vũ Đức Nghiệu (2011), *Lược khảo lịch sử từ vựng tiếng Việt*, NXB Giáo dục, H.
- [5]. Hoàng Thị Minh Phúc (2009), *Các biểu thức ngôn ngữ cố định trong văn bản khoa học kỹ thuật tiếng Anh và các tương đương của chúng trong tiếng Việt*, Luận án tiến sĩ Ngữ văn, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn - Đại học Quốc gia Hà Nội, H.
- [6]. Lê Quang Thiêm (2015), *Sự phát triển hệ thuật ngữ tiếng Việt theo định hướng văn hóa (1907 - 2005). Đề tài “Nghiên cứu hệ thuật ngữ tiếng Việt hiện đại nhằm góp phần xây dựng nền văn hóa tri thức Việt Nam”*. Mã số: VII.2.9.2011.07 (07/2012/VII/ HĐ-KHXH) do NAFOSTED tài trợ.
- [7]. Hoàng Văn Châu và Đỗ Hữu Vinh (2003), *Từ điển Quản trị khách sạn và Du lịch*, NXB Thanh Niên, H.
- [8]. Nhiều tác giả (2015), *Từ điển Du lịch Anh Việt* (Ngành Quản trị Khách sạn du lịch và cung cấp thực phẩm dịch vụ), NBX Trẻ, H.

Tài liệu tiếng Anh

- [9]. Cabré, M.T. (1992), *Terminology: theory, methods, and applications*, John Benjamins Publishing Company.
- [10]. Marcel T. (2012), *The Structure of the Lexicon. Incorporating a Cognitive Approach in the TCM Lexicon, with Applications to Lexicography, Terminology and Translation*, Ghent: Academia Press
- [11]. Newmark, P. (1995), *A text book of translation*, New York: Prentice-Hall International.
- [12]. Saihong Li, William Hope (2021), *Terminology Translation in Chinese Contexts Theory and Practice*, Routledge Studies in Chinese Translation.
- [13]. Sager, J.C (1990), *Practical Course in Terminology Processing*, John Benjamins Publishing Company.

CÁC PHƯƠNG THỨC CHUYỂN DỊCH THUẬT NGỮ TIẾNG ANH CHUYÊN NGÀNH KHÁCH SẠN SANG TIẾNG VIỆT

Hoàng Thị Huệ

Trường Đại học Văn hóa, Thể thao và Du lịch Thanh Hóa
Email: hoangthihue@dvttdt.edu.vn

Ngày nhận bài: 13/12/2023
Ngày phản biện: 15/12/2023
Ngày tác giả sửa: 20/12/2023
Ngày duyệt đăng: 26/01/2024
Ngày phát hành: 31/01/2024

Ngành Khách sạn là một ngành cung cấp các dịch vụ cần thiết đáp ứng nhu cầu lưu trú, ăn uống, giải trí một cách thoải mái và an toàn cho khách hàng. Thuật ngữ chuyên ngành Khách sạn được sử dụng để biểu thị những khái niệm và phạm trù liên quan đến lĩnh vực này. Bài viết nhằm trao đổi về các phương thức chuyển dịch các thuật ngữ tiếng Anh chuyên ngành Khách sạn sang tiếng Việt. Từ đó, cho chúng ta có cái nhìn tổng quan về quy trình dịch thuật cũng như ứng dụng các phương thức khả quan trong dịch thuật thuật ngữ khách sạn tiếng Anh sang tiếng Việt. Kết quả nghiên cứu góp phần làm tư liệu phục vụ công tác nghiên cứu, giảng dạy, biên soạn từ điển... thuộc chuyên ngành Khách sạn.

Từ khóa: Thuật ngữ; Phương thức dịch thuật; Tiếng Anh chuyên ngành Khách sạn.